oordeelen, nog niet op hen neerploffen met de rampen.

Maar aan den „medeweter-Gods", Abraham, wordt gezegd: jawel, maar hier is Gods gezindheid. Die is tegenover die Amorieten het tegendeel van „vriendelijk". Hij laat hun maat volloopen.

Wie nu die lankmoedigheid gemeene gratie, benevens bewijs van goede gezindheid Gods jegens de Amorieten noemt, dien verwijten wij: speculatie, en eigenzinnigheid in de parafrase. Lankmoedigheid is den éénen keer: nog den tijd voor bekeering gunnen; den anderen keer: wachten tot de maat vol is, om de geen oogenblik vergeten, en ook geen oogenblik werkelijk uitgestelde straf te doen komen op den tijd, waarin het vonnis zijn evidentie zal bewijzen ook aan „de blinden". Uitgesteld? Welneen: tegen de vierde generatie, dan kómt de katastrofe.

Hier is dus: uitstel, ja, ja, **naar onze waarneming.** Maar volstrekt niet naar de nauwkeuriger (uit openbaring verkregen) kennis. Wie dit vergeet ter wille van zijn gemeene-gratie-schematiek, doet de Schrift te kort.

Je ziet, amice, de apokriefen kunnen óók wel eens op de kanonieke boeken lijken. Trouwens, de tekst uit 2 Makk. 6 : 14 is nog om een andere reden merkwaardig. Er wordt nl. een tegenstelling gezien tusschen Gods bejegening van de **vreemden,** én die van **zijn eigen volk.** Jij denkt nu allicht aan de elders aangewezen tegenstelling bastaarden-zonen, b.v. in Hebr. 12. Welnu, die andere volken, daar is Jahwe lankmoedig tegen: Hij laat ze gaan tot stráks. Zijn „gezindheid" is dan kwaad, terwijl Hij in de feiten van het nog-niet-katastrofaal verdoen „lankmoedig" is. Maar wat zijn eigen volk betreft: Hij doet het veel verdriet aan, kastijdt het, en is dan, zoo gezegd, niet lankmoedig over dat volk, want Hij laat ze (soms erg gauw) de zweep voelen. De heidenen blijven soms lang ongemoeid; maar, aldus het vervolg van den tekst, maar „met óns besloot Hij anders te handelen, daar Hij ons niet op het laatste oogenblik met zijn wraak wilde treffen, als onze zonden haar hoogtepunt zouden hebben bereikt". Ik hoor je weer mompelen: weer een apokrief citaat. Best. Maar ik vraag je toch: wie denkt hier niet aan Pred. 8 : 11? Dát is „kanoniek".

Dit alles — zoowel die kijk op wat Jahwe aan de heidenen doet, lankmoedig, lankmoedig, als wat Hij met eigen volk pleegt te laten ondervinden, streng, en „kort aangebonden" — wordt dan, let ook daar wel op, in vers 13 (waarop een en ander toelichting is) aldus saamgevat: Als de zondaars (en die zijn wij zelf, in Israël, herhaaldelijk) als de zondaars slechts korten tijd met rust worden gelaten, en dadelijk hun straf krijgen, dan is dat een bewijs van groote genade (Canisiusvertaling). Dignant: de zondaars **niet** lang naar believen **laten begaan,** maar dadelijk straffen afzenden, **is een teeken van groote welwillendheid.**

Een illustratie, alweer, bij een vaak geponeerde stelling: straf en kastijding (rechtsvergelding en liefdevolle kastijding) loopen wat hun uiterlijke verschijning betreft, door elkaar. De gezindheid Gods is dan ook uit de „bloote" feiten nimmer af te lezen. En dan nóg wat: Gods lankmoedigheid (negatief genomen als: niet dadelijk straffen) kán zijn: uiting van gezindheid-ten-goede, maar evenzeer van gezindheid-ten-kwade. Apokriefe en kanonieke wijsheid, die twee geven elkaar hier de hand. **Dwaas is een ieder die het vergeet.** Het boek Job — Job en de vrienden! — waarschuwt ons tegen dat vergeten.

Nu kan, heb ik wel eens gehoord, het griekse woord makrothumos (etc.) ook weergave zijn van het hebreeuwsche: „érek appaim". Ook deze term heeft een merkwaardigen gang. Eigenlijk wil hij zeggen: lang-van-neusgaten. Want wie toornig is, grimmig, **die snuift met zijn neusgaten,** zijn adem stoot, en die „adem" verraadt zijn „geest".

Maar de adem is niet de hánd: de ádem kan stootend zijn, terwijl de hand, hoewel misschien gebald, nog niet toeslaat.

Wie nu alleen dien adem ziet, zegt: o wee, wat een brándende toorn! Wie alleen op de hánd let, zegt: hè, hè, volstrekt nog geen toorn.

Welnu, **dit** beeld wordt ook op God toegepast. De bijbel spreekt over Hem in menschelijké beelden. Gods toorn-(explosie) wordt nog niet geopenbaard van den hemel. Maar alleen de dwaas concludeert nu vergenoegd: geen slaande hánd? dan hebben we: grátie. Let op, hoe Ex. 15 : 8 ons een „briéschenden" Jahwe laat zien: maar bedenk: het is een gedicht; maak er geen dogmatisch fragment van, al worde het bij geen enkel van zulke fragmenten verwaarloosd. De adem der neusgaten, die komt „uit" den Krijgsman-God te voorschijn. Maar nu verder? Zóó'n krijgsman kan zoowel ongeduldig als geduldig heeten: het „brieschend" paard b.v. is ongeduldig, wat zijn **„wil",** zijn **„drift"** betreft, en zoo kan God-Jahwe óók ongeduldig zijn, wat zijn „gezindheid" aangaat. Maar het snuivend paard, dat toch niet aan het draven sloeg, staat stil; het heet geduldig, wat zijn dáden betreft. Zoo kan ook de Krijgsman-Jahwe, zoolang Hij zijn dáden nog inhoudt (al bewegen zijn „neusvleugels" zich reeds), lankmoedig heeten; en dit in den zin van geduldig, wanneer men nl. alleen maar let op wat er voor den dag komt, op de feiten, de handelingen; die zijn nog niet te zien, de katastrofes laten zich nog niet gevoelen. Maar men kan ook zeggen: in de oogen staat al de toorn te lezen; de hand zal toeslaan straks. Zoo zei Amos het ook (9 : 7).

Maar nu, op den man af gesproken, is het niet dwaas, te onderstellen, dat het z.g. „uitstel" (van de slaande hand) alleen maar geschiedt om redenen. BúITEN God gelegen? Hij kan toch ook zelf van plan zijn, de „Amorieten" te laten graven aan hun eigen graf, te laten timmeren aan hun eigen schavot? Sterker bewijs voor onze stelling, dat uit de „feiten" niet tot de „gezindheid" Gods geconcludeerd mag worden, kan men zich moeilijk denken, meenen we. Wie, met dit eenvoudige tekstgegeven voor oogen, toch nog zegt: „Gods sparen" (in den zin van nog-niet-verdelgen) is bewijs van lankmoedigheid, en dan voorts lankmoedigheid (een term, die soms alleen op de dáden maar let) nu pardoes op de gezindheid overdraagt, met conclusie: gemeene-grátie-gezindheid, dien beschuldigen wij van lichtvaardigheid.

Geen wonder, dat ook de woordenboeken voor de hebreeuwsche uitdrukking „'érek 'appaim" zoowel de parafrase „zijn-tijd-afwachtend", als die van „lankmoedig" geven; de meeste gemeene-gratie-schematisten vatten „lankmoedig" op uitsluitend in de laatste beteekenis. Het ongeduldig aan zijn halster rukkende paard draaft nog niet: ongeduldig (voor wie het ziet, of hoort) is de drift; geduldig, voor wie op een afstand ziet, is het paard; het vaart nog niet den krijg tegemoet. En is niet God de „eenvoudige", altijd één in zijn overleggen-naar-vrijezelftemperantie? In Spr. 16 ; 23 staat: wie zich beheerscht, zich in handen houdt, is de sterkste vèchter, knapper dan de generaal, die als Mariborough ten strijde trekt. Zoo kan ook God in wat wij noemen „lankmoedigheid" de stérkste Strijder tégen ons zijn. Gods lankmoedigheid is evenzeer als zijn „liefde" en „toorn" lévend, altijd vèrsch, immer operatief, altijd puntig in haar momenteele daad-van-regeerbeleid.

Tusschen wat wij ervan „ziën", en wat God ermee „bedóélt", is geen tegenstelling, indien wij tenminste ons „zien" niet verwarren met „méénen-te-zien".

Maar zélfs aan wie aan het gevaar van dit „meenen te zien" steeds indachtig is — en wie is het steeds? — wordt nog voorgehouden, dat Gods lankmoedigheid niet te zien, niet te bewijzen, niet te registreeren is, want Hij is niet te zien, tenzij dan in geloof. Lankmoedigheid Gods is een woord, dat de Schrift neemt uit óns woordenboek, zooals gewoonlijk; zij waarschuwt ons: vergeet het niet, dat dezelfde bijbel zegt: God heeft „berouw", en toch ook eigenlijk geen berouw, want menschenwoorden passen naar onze eraan toegekende begrípswaarde op Hem nimmer in adaequatie. Welnu, zóó zegt dezelfde bijbel: de Heere is lánk-moedig, en Hij is óók kórt-van-stof, kórtmoedig, ook Hij maakt korte metten. Hij haast zich, Hij brengt een haastig verderf, Hij tóeft niet, Hij komt als dief in den nacht, en zijn „zwijgen", zijn niet-of-nog-niet-uitschieten met de slaande hand, dat kan voor den één dit, voor den ander dát beteekenen. De lankmoedigheid Gods geeft óns spatie, gelegenheid, óók b.v. voor zelfbezinning en „zelfonderzoek", maar ze neemt niet één van de daarvoor geldende maatstaven en moeilijkheden en normen ons uit de hand, om de conclusies, waartoe ons zelfonderzoek probeert te komen, ook maar één keer te vergemakkelijken door het opstellen van een glijbaan-der-gedachten, als konden zij zich troosten met een enkel beroep op..... Gods aan ons merkbare lankmoedigheid. De „vinger Gods" in de historie, óók van „de natuur", die is er ongetwijfeld, ook in wat men noemt „Gods lankmoedigheid". Maar om hem te zien, moet je eerst alle gelóófsinhouden, die er mee gemoeid zijn, hebben laten gelden. Gods lankmoedigheid is alomtegenwoordig en onderscheiden in zijn regeerbeleid. Ze gaat in Hem gepaard niet alleen met de háást, die Hij maakt, oftewel, met Zijn (in zijn „geval") toch weer beheerschte „kortmoedigheid", maar ze is eigenlijk ook zelf niéts ánders dan zijn **„kort**-moedigheid". Want voor Hem, die álles regeert met vaste hand, en ter nimmer falende bereiking van zijn steeds distincte, nimmer prijs gegeven doel, en naar zijn nooit veranderd program, en in zijn op geen enkel punt van tijd of ruimte ooit aphoristisch werken, en inwerken, en saam-doen-werken van en op en in de dingen, voor Hém is de langste weg toch nog de kortste: want het is de weg van zijn besluit. Hij komt nooit later of eerder dan het door Hem vastgestelde moment. Zijn langste weg is óók de kortste: de rechte weg, tusschen de twee vastgestelde punten, die Hij bereiken wilde. En verbinden.

Als alle haren van ons hoofd geteld zijn, en als „geen klauw ergens achterblijft", en als in álle dingen tegelijk de wel-beraden God zijn „concursus" oefent, dan staat elke substantie binnen onze wereld met de andere in nauwste verbinding. De spoorwegen organiseeren soms wel een z.g. „blinde vacantierels". Je gaat maar zitten, weet niet waar je allemaal langs komt, doch wordt in elk geval 's avonds weer netjes afgeleverd aan huis. Een heele **omweg dus.** Ten minste voor je eigen besef. Maar die lange omweg, die door de spoorwegmaatschappij is vastgesteld en uitgestippeld is toch de kórtste weg, namelijk als weg-van-dienst. En als het waar is, dat er geen dwazer spreekwoord is, dan: „l'histoire se répète", dan is rééds dáármee lankmoedigheid verklaard kortmoedigheid te zijn van Godswege: bij óns het „blinde" reizen, bij Hém het sturen van den trein naar zijn gemaakt bestek.

„Gods molens malen langzaam", — we kunnen het wel voor elkaar brengen, elkaar te zeggen: kijk, dat is nu een aardige dogmatische formule voor het „leerbegrip" van Gods lankmoedigheid, zijnde „gemeene grátie".

Maar hoe komt het, desondanks, dat we in een levenden dialoog dat zinnetje alleen maar gebruiken om een hoogmoedig man, een zelfverzekerde, zoo scherp mogelijk te laten..... schrikken?

Hoe komt het?

Omdat, gelukkig, wij toch die „Amorieten" niet heelemaal vergeten zijn.

Ik hoop, dat jij 't ook niet vergeet. Voor het gemeene-gratie-debat niet. En voor je „persoonlijk leven" ook niet.

Me dunkt, nou moeten we allebei maar stil worden.

Hartelijk gegroet van je vriend

ADOLPHUS VENATOR.

KERKNIEUWS

(Om tijd en onnoodige moeite te besparen, verzoekt de Redactie berichtjes voor deze rubriek rechtstreeks naar de administratie in Goes te zenden.)

Aangenomen naar:

Capelle a. d. IJssel, W. Boessenkool te Middelstum.
Hamilton en Georgetown (Canada), W. Loopstra te 's-Gravenhage-Loosduinen.

Bedankt voor:

Semarang, J. Kamphuis te Bunschoten-Spakenburg.

— INTREDE. Ds J. O. Mulder te Hattem zal op Zondag 2 September a.s. intrede doen in de kerk van Kampen om aldaar als vierde predikant zijn arbeid aan te vangen.

— VLIEGVELD „TWENTE". De Raad van de Geref. Kerk te Enschede verzoekt den kerkeraden dringend, bericht te willen geven aan ondergeteekende, welke van hun leden als militair gehuisvest zijn op het vliegveld „Twente" of daarheen vertrekken.

— DE HUWELIJKSBEVESTIGING. De kerkeraad te Vrouwenpolder besloot, waar volgens de K.O. de huwelijken van de leden der gemeente kerkelijk worden bevestigd, voortaan op te wekken deze kerkelijke bevestiging zoo mogelijk des Zondags te doen plaatsvinden.

De kerkeraad van Urk besloot de huwelijksbevestiging voortaan te doen plaats vinden op den Zondag, waarvan geargumenteerd aan de gemeente mededeeling zal worden gedaan.

— S.S.R. UTRECHT. Het bestuur der Societas Studiosorum Reformatorum, afdeeling Utrecht, deelt mede, dat het novitiaat zal aanvangen op Woensdag 19 September a.s.

Gelegenheid tot aanmelden bestaat van 5—19 September van 12—1 uur, ter sociëteit, Nieuwe Gracht 17 te Utrecht.

Boekbinderij VAN KUIJK

Voor al Uw Bindwerk.

Reformatie . . . . ƒ 3.75
Catechismus . . . ƒ 2.35

Alle toezendingen onder rembours.

Zalmstraat 1 - Scheveningen

Keil und Delitzsch, Bibl. Commentar über das Alte Testament (behalve Kl. Profeten) gebonden in 14 uniforme half lederen banden voor ƒ 230.— te koop aangeboden, Br. onder No. 531 bur. van dit blad.

HET RIJKE WOORD

door Dr M. B. VAN 'T VEER,

is nog verkrijgbaar. ƒ 4.25 in prachtband en omslag. Bestel het bij Uw boekhandel of bij de uitgevers:

Oosterbaan & Le Cointre N.V - Goes.

En nu... allemaal!

Zangbundel voor de Christelijke gezinnen en Verenigingen,

samengesteld door
D. W. L. MILO,

met medewerking van verscheidene bekende Musici.

De enthousiaste besprekingen in de pers blijven nog steeds voortduren. Vakman en leek zijn vol lof over uitvoering en inhoud van dit kostelijke werk.

Een zeldzaam mooi verjaardag-geschenk!

Verkrijgbaar bij de Boek- en Muziekhandel of rechtstreeks bij de Uitgevers:

Oosterbaan & Le Cointre N.V.
te GOES — Giro Nr 36000.

Heden verscheen de 3e druk van:

HET KOMEND KONINKRIJK

Verzen van A. WAPENAAR

Een zeldzaam mooi, practisch en goedkoop geschenk!

We behoeven er niets meer van te zeggen. J. A. Rispens, die speciale aandacht aan deze dichtbundel wijdt in zijn boek: „De Geest over de wateren", zegt van deze verzenbundel o.m. „Wat het poëtisch gehalte van deze bundel betreft: in een over 't algemeen onrethorische, zuivere en blanke taal en een stijl van persoonlijke intonatie heeft Wapenaar hier uitdrukking weten te geven aan wat zijn geestelijk eigendom werd. Er is, ook in de vorm van dit werk, een element van devotie, geheel in de lijn van deze piëtistische mentaliteit. Tussen het vroeger werk en deze bundel ligt een crisis in het geestesleven van de dichter, die het tot in z'n grondvesten aangegrepen heeft; een der beginverzen „Dank Heer", is daarvan de directe neerslag...."

PRIJS IN FRAAIE UITVOERING SLECHTS ƒ 1.90

Verkrijgbaar bij de boekhandel of rechtstreeks bij de uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, GOES - Giro 36000